

Manisa Doğumevinde doğum yapan kadınların doğurganlık öyküleri, aile planlaması davranışı ve doğum sonrası aile planlaması danışmanlığı

Reproductive history, family planning behaviour and postpartum counseling of the women who had delivery in Manisa Maternity and Childcare Hospital

Kitapçıoğlu G¹ Yanikkerem E²

¹Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyoistatistik ve Tıbbi Bilişim Anabilim Dalı, Bornova - İZMİR

²Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu-MANİSA

Özet

Amaç: Yeni doğum yapan annelerin son gebeliklerinden önce kullandıkları aile planlaması yöntemlerini, istenmeyen gebelik oranını, gelecekte çocuk sahibi olma isteklerini ve kullanmayı düşündükleri aile planlaması yöntemlerini ve etkileyen faktörleri saptamaktır.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel olarak planlanan bu çalışma Manisa Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesinde 01 –30 Mayıs 2006 tarihleri arasında doğum yapan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 266 kadın ile yapılmıştır. Araştırma evreni 353 kadından oluşmaktadır. Kapsayıcılık %75,7'dir. Loğusa kadınlara 2 bölümden oluşan anket formu yüz yüze görüşme tekniği ile uygulanmıştır. İstatistik analiz paket programı ile Kikare analizi kullanılmış ve p<0.05 anlamlı olarak kabul edilmiştir.

Bulgular: Kadınların yaş ortalaması 25,5 ± 4,7; (17 – 40) olup, %57,1'i ilkokul mezunu, %89,8'i ev hanımıdır. Kadınların %27,1 i bu gebeliklerini istemediklerini ve % 49,6'sı gebelik öncesi herhangi bir yöntem kullanmadıklarını bildirmişlerdir. Kadınların %60,2'si ileride başka bir çocuk sahibi olmak istemediklerini söylemiştir. Kadınların %35,3'ü ise en az iki sene sonra (başka) çocuk sahibi olmak istemediklerini belirtmişlerdir. Kadınlara bu doğum sonrası hangi yöntemle korunacakları sorulduğunda; kadınların %50,8'i RIA ile %18,8'i ise kondom ile korunmayı planladıklarını bildirmiştir. Kadınların %10,5'i ise bilmiyorum yanıtını vermiştir.

Sonuç: Doğum yapılan sağlık kuruluşlarında doğum sonrası yapılması gereken eğitimlere aile planlaması konusunun eklenmesi aile planlaması açısından önemli bir fırsat olabilecektir.

Anahtar sözcükler: aile planlaması davranışı, istenmeyen gebelik, doğurganlık öyküsü, postpartum danışmanlık

Summary

Aim: To explore the frequencies of; prior use of contraceptive methods before pregnancy period, unintended pregnancies, the willingness to have children and the decisions about the use of the contraceptive methods in the future.

Material Method: This study was carried out on women applied to Manisa Maternity Hospital for delivery during 01 –30 May 2006. A questionnaire was used by face to face interview to the postnatal women. 266 of 353 women were interviewed in this descriptive study.

Data were analyzed via statistical analysis package program . Chi square test was used to statistical analyze and p< 0.05 was accepted as significant.

Results: The mean age of the women was 25,5 ± 4,7; (17 – 40) and 57.1% of the women had primary school education and 89.8% of them was housewife. The percentage of the women who did not use any contraceptive method before pregnancy was 49.6%, and the percentage of the unintended (mistimed) pregnancy was 27.1%. Most of the women had tendency to use intra uterine device (50.8%) as a family planning method and 10.5% of them had no idea.

Conclusion: *Counseling must be given particular to the women in the early postpartum period in the maternity hospitals, and family planning services should be free of charge.*

Key Words: *family planning behaviour, unintended pregnancies, reproductive history, postpartum counseling*

Giriş

Aile planlaması çalışmalarındaki temel hedefin ana ve çocuk sağlığını iyileştirmek olduğu bilinmektedir (1). Aile planlaması, istedikleri zaman, istedikleri sayıda çocuk sahibi olmaları için ailelere verilen hizmetlerin tümüdür. Amaç, anne ve doğacak çocukların sağlıklı olması ve çocuk sahibi olmak istendiğinde gebeliğin oluşmasıdır. Çünkü iki yıldan az aralıklarla yapılan doğumlar annenin sağlığını önemli ölçüde bozmakta, gebelik sırasında riskleri artırmakta, hatta ara vermeden arka arkaya yapılan doğumlar anne ölümlerine neden olmaktadır (2).

Aile planlaması için karşılanmamış gereksinim; son yıllarda gündeme gelen bir kavramdır. Karşılanmamış gereksinim, üreme çağındaki olan, üreyebilme yeteneği olan, ancak tekrar çocuk istemeyen ya da ileride çocuk sahibi olmayı düşünen buna karşın herhangi bir aile planlaması yöntemi kullanmayan kadınların durumunu tanımlar (3). Yapılan çeşitli çalışmalarda, aile planlaması programlarına ağırlık verilmesi ile anne ölümlerinin % 30-40 (4), bebek ölümlerinin de en az % 20 oranında azalacağı belirtilmektedir (5).

Ülkemizde de 30 yılı aşkın bir süredir, riskli gebelikleri önleyerek kadın ve çocuk sağlığını korumayı amaçlayan, ailelere gerekli bilgi ve hizmeti sunarak doğurganlıkları ile ilgili özgürce ve bilinçli seçim yapmalarını sağlayan politikalar izlenmiştir. Ancak buna rağmen, aile planlaması yöntemlerinin kullanım oranları halen istenilen düzeye gelememiştir. Bu oranı artırabilmenin en önemli yollarından biri, kişileri bilgilendirmeye yönelik eğitim yapılmasıdır. Öte yandan eğitim, kişilerin bu bilgiye en çok ihtiyaç duyacağı bir zamanda yapıldığı takdirde daha başarılı olabilir (6). Doğumun hemen sonrası, eşlerin kısa zaman içerisinde bir çocuk sahibi olmayı düşünmedikleri ve dolayısıyla aile planlamasıyla ilgili arayışlar içinde oldukları bir dönemdir.

Bir ülkede gelecekteki aile planlaması gereksinimleri konusunda plan yapabilmek için karar vericilerin ve program yürütücülerin halen mevcut olan kontraseptif kullanım durumu, aile planlaması hakkındaki tutumlar ve gelecekte yöntem kullanmaya ilişkin niyet ile ilgili bilgilere gereksinim vardır.

Bu araştırmanın amacı yeni doğum yapan annelerin son gebeliklerinden önce kullandıkları aile planlaması yöntemlerini, istenmeyen gebelik oranını, gelecekte çocuk sahibi olma isteklerini ve kullanmayı düşündükleri aile planlaması yöntemlerini ve bunu etkileyen faktörleri saptamaktır.

Gereç ve Yöntem

Kesitsel olarak planlanan bu çalışma Manisa Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesinde 01 Mayıs 2006–30 Mayıs 2006 tarihleri arasında doğum yapan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 266 kadın ile yapılmıştır. Araştırma evreni 353 kadından oluşmaktadır. Kapsayıcılık %75,7'dir. Bu doğumların 351'i canlı doğum 2'si ölü doğumdur. Ölü doğum yapan kadınlar katılmak istemediklerinden çalışmaya alınmamıştır.

Loğusa kadınlara 2 bölümden oluşan anket formu yüz yüze görüşme tekniği ile uygulanmıştır. Literatür doğrultusunda hazırlanan anket formunun birinci bölümü sosyo-demografik ve doğurganlık özellikleri, ikinci bölüm aile planlaması öyküleri, gebelikleri, son doğumlarını planlama durumları ve doğum sonrası korunmayı içeren sorulardan oluşmaktadır. Veriler yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmış ve istatistik analiz paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Analizde Ki_kare analizi kullanılmış ve anlamlılık derecesi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Kadınların Sosyo-demografik Özellikleri

Kadınların yaş ortalaması $25,5 \pm 4,7$; (17 – 40) olup, %57,1'i ilköğretim mezunu, %89,8'i ev hanımıdır. Kadınların %92,5'i eşleri ile resmi nikâhlıdır. Algılanan gelir düzeyi sorulduğunda kadınların %74,4'ü orta düzeyde olduğunu bildirmiştir (Tablo 1).

Kadınların Aile Planlaması Öyküleri

Kadınların %10,9 en az bir kez küretaj olduklarını bildirmiştir. Ortalama küretaj sayısı: $1,2 \pm 0,6$ (1-4)'dür. Kadınların en son kullandıkları aile planlaması yöntemi sorulduğunda kadınların % 49,6'sı herhangi bir yöntem kullanmadıklarını bildirmişlerdir. Yöntem kullanan % 50,4 kadının kullandığı yöntemlerin dağılımına bakıldığında kondom % 34,3 ile ilk sırada yer alırken, geri çekme yöntemi % 31,3 ile ikinci sırada yer almıştır (Tablo 1).

İstenmeyen gebelikleri etkileyen özellikler

Kadınların %27,1'i bu gebeliklerini istemediklerini belirtmişlerdir. Kadınların eğitim düzeyleri arttıkça istenen gebeliklerin oranı da anlamlı derecede artmaktadır. Okula gitmeyen kadınların %51,3'ü söz konusu gebeliği planlamadığını bildirirken, ilköğretim birinci kademe mezunlarında istememe oranı %25,0 olarak bulunmuştur. Sosyal güvence, meslek, medeni durum ve algılanan gelir ve küretaj olma durumunun anlamlı fark yaratmadığı gözlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 1. Kadınların Sosyo demografik Özellikleri

	Sayı	Yüzde
Yaş Grupları		
15-24 yaş	123	46.2
25-34 yaş	124	46.6
35-44	19	7.1
Kadının eğitim durumu		
Okula gitmeyen	39	14.7
İlköğretim birinci kademe	152	57.1
İlköğretim ikinci kademe	25	9.4
Lise ve üzeri	50	18.8
Sosyal güvence durumu		
Sosyal Güvencesi Olmayan	15	5.6
Sosyal Güvencesi Olan	251	94.4
Meslek		
Ev hanımı	239	89.8
Çalışan	27	10.2
Gebeliği İsteme Durumu		
İstemişti	194	72.9
İstememişti	72	27.1
Son Gebelik Öncesi Yöntem Kullanma Durumu		
Yöntem kullanmayan	132	49,6
Yöntem kullanan	134	50,4
RIA	32	23,9
Hap	14	10,5
Kondom	46	34,3
Geri çekme	42	31,3
Tekrar Çocuk İsteme Durumu		
Tekrar Çocuk İsteyen	106	39.8
Tekrar Çocuk İstemeyen	160	60.2
Gelecekte Kullanacağı Yöntem		
RIA	135	50.8
Hormonal	14	5.3
Kondom	50	18.8
Tüp ligasyonu	21	7.9
Geri çekme	18	6.8
Bilmiyorum	28	10.5
Toplam	266	100

İlk doğumların %84,7'si gebelikleri sırasında istenmiş olan gebelikler iken, dördüncü veya daha sonraki sıradaki doğumların sadece %13,3'ü istenen gebeliklerin sonucudur. Doğumların planlanma durumu annenin doğumdaki yaşı ile ilişkisi araştırıldığında, 15-24 yaş grubu kadınların %79,7'si isteyerek gebe kaldığını belirtirken yaş arttıkça gebeliklerin istenme oranında anlamlı azalma saptanmıştır (Tablo 2).

Gebe kalmadan önceki en son kullanılan yöntem sorulduğunda; gebeliklerinin istenen olmadığını bildiren kadınların en yüksek oranda kullandıkları yöntemin %38,1 ile geri çekme ve %32,6 ile kondom olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Kadınların Başka Çocuk Sahibi Olma İsteği

Kadınların %60,2'si ileride başka bir çocuk sahibi olmak istemediklerini söylemiştir. Kadınların %35,3'ü ise en az iki sene sonra (başka) çocuk sahibi olmak istediklerini belirtmişlerdir.

Kadınların, yaş, eğitim düzeyleri, yaşayan çocuk sayılarını ve küretaj öyküleri ile başka çocuk sahibi olma konusundaki tercihleri incelendiğinde; En genç kuşaktaki kadınların %58,5'i daha fazla çocuk isterken, 25-34 yaş grubu için bu oran %26,6 olarak bulunmuştur. Çocuk sahibi olmayı sonlandırma isteği 15-24 yaş arası kadınlarda % 41,5 iken 35-44 yaş arası kadınlarda % 94,7'ye çıkmaktadır. Gelecekte başka çocuk sahibi olma isteği; bir çocuk sahibi olan kadınların %66,4'ü, iki çocuklu kadınların %11,0'ı ve üç çocuklu kadınların ise % 3,4'ü gelecekte başka çocuk sahibi olmayı istemektedir (p<0.05). Daha önce en az bir kez küretaj olan kadınların %86,2'si başka çocuk istemediğini bildirmiştir (p<0.05) (Tablo 3).

Çocuk istemediğini belirten kadınların lohusalık sonrası kullanmayı düşündükleri aile planlaması yöntemi sorulduğunda %48,8 ile RIA ilk sırada yer alırken, kondom %16,3 ile ikinci sırada yer almıştır. Kalıcı aile planlaması yöntemi olan tüp ligasyonu düşünen kadınların oranı % 13,1'dir. Ara vermek isteyen kadınlarda ise en yüksek oran % 53,7 ile RIA ve %22,6 ile kondom olarak sıralanmıştır (Tablo 4).

Tartışma

Aile planlaması yöntemlerinin kullanımı ile hem kadınların uygun zaman ve aralıklarda çocuk sahibi olmaları sağlanabilir, hem de böylece kendilerinin ya da çocuklarının sağlığı korunabilir. Bu yöntemlerin yaygın bir şekilde ve doğru olarak kullanımını sağlayacak en önemli unsur, sağlık personeline yapılan eğitimlerdir (7).

Araştırmada eğitim düzeyi arttıkça istenen gebeliklerin oranının da anlamlı derecede arttığı ancak, sosyal güvence, meslek, medeni durum ve algılanan gelir ve küretaj olma durumunun anlamlı fark yaratmadığı gözlenmiştir. Doğum sırası ile doğumların planlanma durumu arasında oldukça güçlü bir ilişki vardır. Gebelikleri sırasında istenmiş oldukları söylenen doğumların oranı doğum sırasının artmasıyla birlikte azalmaktadır. 15-24 yaş grubu kadınların %79,7'si isteyerek gebe kaldığını belirtirken yaş arttıkça gebeliklerin istenme oranında anlamlı azalma saptanmıştır. Manisa'da 1999 nüfus sağlık araştırmasında ilk doğumların % 94'ünün istenen gebelikler olduğu ve annelerin doğumdaki yaşları ve doğum sayısı arttıkça istenmeyen gebelik oranının arttığı belirtilmiştir (8).

Tablo 2. Planlanmamış gebelikleri etkileyen faktörler

	Gebeliği İsteme Durumu						Ki_kare	p
	İstemişti		İstememişti		Toplam			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Doğum sırası								
1.	111	84.7	20	15.3	131	100.0	51.246	0.000
2.	65	75.6	21	24.4	86	100.0		
3.	13	41.9	18	58.1	31	100.0		
4. ve üzeri	2	13.3	13	86.7	15	100.0		
Yaş grupları								
15 -24 yas	98	79.7	25	20.3	123	100.0	15.453	0.000
25- 34 yas	89	71.8	35	28.2	124	100.0		
35- 44 yaş	7	36.8	12	63.2	19	100.0		
Kadının eğitim durumu								
Okula gitmeyen	19	48.7	20	51.3	39	100.0	16.249	0.001
İlköğretim								
birinci kademe	114	75.0	38	25.0	152	100.0		
İlköğretim								
ikinci kademe	18	72.0	7	28.0	25	100.0		
Lise ve üzeri	43	86.0	7	14.0	50	100.0		
Gebe kalmadan önce kullanılan yöntem								
Yöntem								
kullanmayan	102	77.3	30	22.7	132	100.0	5,02	0,286
RIA	25	78.1	7	21.9	32	100.0		
Hap	10	71.4	4	28.6	14	100.0		
Kondom	31	67.4	15	32.6	46	100.0		
Geri çekme	26	61.9	16	38.1	42	100.0		
Toplam	194	72.9	72	27.1	266	100.0		

Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması 2003 de ilk doğumların % 89'u istenmiş olan gebelikler iken, dördüncü veya daha sonraki sıradaki doğumların yarıdan fazlasının istenmeyen gebeliklerin sonucu olduğu gözlenmiş, istenmeyen doğumların yüzdesi annenin doğumdaki yaşının artmasıyla birlikte yükselmektedir (9).

Araştırmanın sonuçlarına göre, gelecekte başka çocuk sahibi olma isteği, sahip olunan çocuk sayısındaki artışla birlikte düşmektedir. Çocuk sahibi olmayı sonlandırma isteği, yaşayan iki çocuk sahibi olduğunda ortaya çıkmakta ve daha fazla çocuğa sahip kadınlar arasında da yüksek düzeyde devam etmektedir. Kadınların daha fazla çocuk sahibi olma isteğinin yaşa göre yüzde dağılımına bakıldığında yaşla birlikte daha fazla çocuk isteyen kadınların oranının hızla düştüğü görülmektedir. Kadınların gelecekteki herhangi bir zaman içinde tekrar çocuk sahibi olmak isteme durumu ile yaş arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. 15-24 yaş grubunda kadınların %41,5'i başka çocuk istemediklerini belirtirken, 25-34 yaş grubu ve 35-44 yaş grubu

kadınların sırasıyla %73,4 ve %94,7'ü başka çocuk sahibi olmayı istemediklerini bildirmişlerdir (Tablo 3).

Manisa NSA da yaşla birlikte başka çocuk sahibi olmak istemeyen kadınların yüzdesi artmaktadır. 25-29 yaş grubu kadınların yarısından fazlası, 30-34 yaş grubunda her 4 kadından üçünün başka çocuk sahibi olmak istemedikleri belirtilmiştir. TNSA 2003'te de yaşla birlikte daha fazla çocuk isteyen kadınların oranı hızla düşmektedir. En genç kuşaktaki kadınların yüzde 78'i daha fazla çocuk isterken, 30-34 yaş grubu için bu oran sadece yüzde 19'a düşmektedir. Doğumların arasını açma isteği 25 yaş altı kadınlar arasında yoğunlaşmaktadır. Çocuk sahibi olmayı sonlandırma isteği yaşla birlikte hızla artmaktadır. Bu oran, 15-19 yaş arası kadınlarda yüzde 19 iken 40-44 yaş arası kadınlarda yüzde 83'e çıkmaktadır. Çalışmamızın sonuçları TNSA 2003 ile benzerdir(9).Çocuk istemediğini belirten kadınların lohusalık sonrası kullanmayı düşündükleri aile planlaması yöntemi sorulduğunda %48,8 ile RIA ilk sırada yer alırken, kondom %16,3 ile

ikinci sırada yer almıştır. Kalıcı aile planlaması yöntemi olan tüp ligasyonu düşünen kadınların oranı % 13,1'dir.

Çocuk istemediğini belirten kadınların %12,5'i yöntem konusunda fikirleri olmadığını bildirmişlerdir.

Tablo 3. Kadınların Başka Çocuk Sahibi Olma İsteği ve Etkileyen Faktörler

	İstemiyor		Hemen istiyor		Daha sonra istiyor		Toplam		Ki_kare	p
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
Yaş grupları										
15-24 yaş	51	41,5	7	5,7	65	52,8	123	100	37,78	0,0000
25-34 yaş	91	73,4	4	3,2	29	23,4	124	100		
35-44 yaş	18	94,7	1	5,3	0	0	19	100		
Kadının eğitim durumu										
Okula gitmeyen	31	79,5	1	2,6	7	17,9	39	100	19,76	0,0030
İlköğretim birinci kademe	96	63,2	6	3,9	50	32,9	152	100		
İlköğretim ikinci kademe	14	56	0	0	11	44	25	100		
Lise ve üzeri	19	38	5	10	26	52	50	100		
Gebelik Sayısı										
1	39	32,8	8	6,7	72	60,5	119	100	72,78	0,0000
2	55	76,4	3	4,2	14	19,4	72	100		
3	27	79,4	0	0	7	20,6	34	100		
4+	39	95,1	1	2,4	1	2,4	41	100		
Yaşayan Bebek Sayısı										
0	0	0	0	0	3	100	3	100	99,61	0,0000
1	47	33,6	10	7,1	83	59,3	140	100		
2	73	89	2	2,4	7	8,5	82	100		
3	28	96,6	0	0	1	3,4	29	100		
4+	12	100	0	0	0	0	12	100		
Küretaj Öyküsü										
Küretaj olan	25	86,2	1	3,4	3	10,3	29	100	9,509	0,0090
Küretaj olmayan	135	57	11	4,6	91	38,4	237	100		
Toplam	160	60,2	12	4,5	94	35,3	266	100		

Tablo 4. Kadınların Doğum Sonrası Kullanmayı Düşündükleri Aile Planlaması Yöntemleri

Yeni Yöntem	Çocuk isteme Durumu				Toplam	
	Son Vermek İçin		Ara Vermek İçin		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%		
RIA	78	48.8	57	53.8	135	50.8
Geri Çekme	8	5.0	10	9.4	18	6.8
Hormonal	7	4.4	7	6.6	14	5.3
Kondom	26	16.3	24	22.6	50	18.8
Tüp Ligasyonu	21	13.1	-	-	21	7.9
Bilmiyorum	20	12.5	8	7.5	28	10.5
Toplam	160	60.2	106	39.8	266	100.0

Ki_kare = 19.56; p=0.002

Ara vermek isteyen kadınlarda ise en yüksek oran % 53,7 ile RIA ve %22,6 ile kondom olarak sıralanmıştır (Tablo 4).

Doğumu hemen takip eden dönem de, kadınların kontraseptif yöntemlere en sıcak baktığı ve yüksek oranda kabul ettiği bir dönemdir ve bu dönemde uygulanan AP yöntemlerinde yüksek başarı ve yöntem uyumu bildirilmektedir (10,11). Aile planlaması danışmanlığı alamayan ve etkili kontraseptif yöntemlere ulaşamayan yeni doğum yapmış kadınların kısa süre içinde tekrar gebe kalabilecekleri aşikârdır. Doğum yapılan tüm kuruluşlarda doğum sonrası anne kuruluştan ayrılana kadar çeşitli eğitimler için oldukça yeterli zaman vardır ve bu sürede AP eğitimi ya da uygulaması yapılması istenmeyen gebelik oranını azaltabilir.

Doğumu izleyen günlerde yapılan eğitimin etkinliğine dair çeşitli çalışmalar da bulunmalıdır.

Örneğin Lübnan, Peru ve Nepal'de yapılan çok merkezli bir çalışmada doğum sonu hastanede verilen aile planlaması eğitiminin, kontraseptif kullanımını belirgin olarak arttırdığı bulunmuştur (12). Nepal'de postpartum kadınlar üzerinde yapılan bir araştırmada, doğumdan hemen sonra eğitim verilen grupta, altı ay sonra kontraseptif yöntem kullanma oranının, eğitim verilmeyen gruba göre anlamlı ölçüde yüksek olduğu gösterilmiştir (13). Yine İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan araştırmalarda da, doğum sonrası verilen eğitimin kadınların aile planlaması konusundaki kararını olumlu yönde etkilediği bulunmuştur (14,15). Naçar ve ark yeni doğum yapan annelere verilen eğitim sonrası eğitim sonrasında, müdahale grubunun yöntem

kullanma oranında, kontrol grubuna göre yaklaşık iki buçuk kat fark bulmuşlardır. Modern yöntem kullanımında kontrol grubuna göre beş kattan daha fazla bir artış (%21,9- %4,0) sağlanmıştır (11,16).

Çalışmamızda katılan kadınlara tüm aile planlaması yöntemleri hakkında bilgi verilmiştir, eğitimin yöntem seçimine etkisini değerlendirilmemiştir. Ülkemizde doğum, kadınların birçoğu için bir sağlık hizmeti aldığı belki de tek dönemdir (7). Bu yüzden doğumdan hemen sonra doğum klinikleri aile planlaması danışmanlığı için önemli fırsat olabilir. Doğum yapılan sağlık kuruluşlarında doğum sonrası yapılması gereken eğitimlere aile planlaması konusu da eklenerek kadınların bu konuda erken dönemde doğru davranışlar geliştirmeleri sağlanabilir.

Kaynaklar

1. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü. Aile Planlamasında Temel Bilgiler. İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, İstanbul 1997.sf 1-15.
2. Taşkın L. (2003). Aile Planlaması, Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği, VI. Baskı, Sistem Ofset Matbaacılık, Ankara, s:429-449.
3. Casterline JB, Sinding SW. Unmet need for family planning in developing countries, and implications for population policy. Population and Development Review. December 2000, 26(4):691-723.
4. The Johns Hopkins University. Why Family Planning Matters. Population Reports. 1999; 27 (2): 1-16.
5. UNICEF. Türkiye'de Ana ve Çocukların Durum Analizi. Ankara 1996. s 119-39.
6. Özvarış ŞB. Sağlık Eğitimi ve Sağlığı Geliştirme. Hacettepe Halk Sağlığı Vakfı. Ankara 2001. s-56.
7. TC Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Yönerge. Ankara-2001. s 34-71.
8. MANİSA NÜFUS VE SAĞLIK ARAŞTIRMASI 1999 (Manisa Kent Merkezinde Sağlık Konusunda Durum Saptama Araştırması) Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Şubat 2001
9. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003 , Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdüleri Enstitüsü, 2003.
10. World Health Organization. Postpartum care of the mother and newborn: a practical guide. Geneva 1998. pp 3-34.
11. Naçar M, Öztürk A, Öztürk Y. Doğum sonrasında verilen aile planlaması eğitiminin yöntem kullanmaya etkisi. Erciyes Tıp Dergisi 25 (3) 122-130, 2003
12. Hiller JE, Griffith E. Education for contraceptive use by women after childbirth. Cochrane Database Syst Rev 2000; 2: 1-3.
13. Bolam A, Manandhar DS, Shrestha P et al. The effects of postnatal health education for mothers on infant care and family planning practices in Nepal: a randomized controlled trial. BMJ 1998; 316: 805-811.
14. Little P, Griffin S, Dickson N et al. Unwanted pregnancy and contraceptive knowledge: identifying vulnerable groups from a randomized controlled trial of educational interventions. Fam Pract 2000; 18: 449-453.
15. Miller VL, Laken MA, Ager J et al. Contraceptive decision making among Medicaid-eligible women. J Community Health 2000; 25: 473-480.
16. Girgin M.Ö, Gökten M, Çorakçı A ve ark. Postpartum dönemde kontrasepsiyon tutumu ve etkileyen faktörler. I. Ulusal Aile Planlaması Kongre Kitabı. Ankara 1999, s 32.